

Afrikalı "Pigmeler" (Cüceler), gerek antropolojik, gerekse etnolojik açıdan çeşitli araştırmalara konu olmuş ilkel kavimlerden sayılmaktadır. Günümüzde ırk bilimcileri bu yaratıkların yaşayış ve davranışlarını daha yakından tanıyabilmek amacıyla araştırmalar yapmaktadırlar. Bu tür araştırmalar sonucu, ilkel kavimlerin kökenlerinin ne olduğunu, hangi davranışlarının iç güdüsel, hangilerinin ise sonradan edinildiğini incelemek ve kanıtlamak mümkün olabilmektedir.

Balta Girmemiş Ormanların Küçük İnsanları :

PİGMELER

Dr. Armin HEYMER

Pigme (cüce) adının nereden kaynaklandığı kesinlikle bilinmemektedir. Belki de, Mısırdaki 75 santim kadar uzunlukta kabul edilmiş, eski bir ölçü olarak bilinen "pi-mahi" kelimesi, Afrikanın ekvator yakınlarında balta girmemiş ormanlarda yaşayan cücelerin vaftiz edildikleri zaman kullanılan kelimeye çok benzemektedir. Bunun dışında Yunanca'da "Pygma" veya "Pymalos" olarak adlandırılan kısa boylu çirkin yaratık, masallarda ise parmak çocuk anlamına gelen kelimeyle türemiş olabileceği tahmin edilmektedir. Eski Mısırlılarda cüce insanlar "ilâhî dansörler" olarak bilinirdi, Yunan mitolojisinde de bu insanların önemli rol oynadıkları bir gerçektir. Orta çağda balta girmemiş ormanların cüceleri çocuk masallarına konu edilmiştir.

Pigmelerin yeniden keşfedilişleri, Mısırlılar tarafından keşiflerinden 4000 yıl daha sonra

gerçekleşebilmiştir. 1870 yılında, bu insanlarla ilk temasa geçen bilgin, alman asıllı Georg Schweinfurth olmuştur. Yaklaşık 10.000 yıllık kültürel gelişmenin bu insanlar üzerinde hiç bir iz bırakmadan geçip gittiğine inanmak oldukça zordur. Pigmelerin eski taş devrinde olduğu gibi avcılık ve toplayıcılıkla geçindikleri saptanmıştır.

Afrikalı "Pigmelerin" varlığı ortaya çıktıktan sonra bunların Afrikanın göbeğinde balta girmemiş tropikal ormanlarına, ekolojik açıdan son derece adapte olmuş bir şekilde yaşantılarını sürdürdükleri dikkat çekmiştir. Burası belki de "Pigmelerin" gerçek vatanıydı. Çünkü Mısırlılar bu küçük yaratıklardan söz ederken, sık sık güneydeki ağaçlı yöreden bahsediyorlardı. Elimizde bunun aksini kanıtlayan belgeler olmadığına göre, bu bölgede yaşayan tek toplum pigmelirdi.

Bilindiği kadarıyla o zamanlar buralarda uzun boylu ırka, örneğin: "Bantu" veya Sudanlılara rastlanılmamıştır. Çünkü, elimizde "Bantu" veya Sudanlıların nereden doğup büyüdükleri, daha sonra nerelere yayıldıkları ve göç sonucu nerelere yerleştikleri ile ilgili çeşitli araştırmalar mevcut.

Çok sayıdaki "Bantu" ve Sudanlının trafiğini yoğun olduğu yollar üzerindeki köylerde yaşadıkları saptanmıştır. Pigmelerin bunlarla ilişkileri sadece sembolik düzeydedir. Çünkü pigmeler bu köyleri sürekli yerleşim alanları olarak seçmemekte, balta girmemiş ormanları çok ender terketmektedirler. Zencilerle ata karşılık tuz, balta sapı ve mızrak alışverişinde bulunmaktadır. Günümüzde bu iş erkekler arasında pazarlıkla gerçekleşmektedir. Eskiden bu alışverişler daha değişik tarzda yapılmıyordu: Ormanda pigmelerin satışa çıkardıkları eşyaları sergiledikleri belirli yerler vardı. Buraya eşyasını koyan pigme, ortadan yok olurdu. Ertesi gün aynı yere gelerek değiş tokuş ettiği malı alırdı. Bir efsaneye göre, pigmeler zencilerle itimat etmedikleri için, mallarını bıraktıkları yere üzerlerinde zehirli oklar taşıyan adamların refakatinde gelirlermiş. Bu şekilde muhakkak ki kendilerini emniyette hissediyorlardı. Zenciler de bu durumu bildiklerinden bu küçük insanları aldatmaktan çekinirler. Günümüzde bile zencilerin pigmelere tam anlamıyla değer vermemelerine karşın, onlardan son derece korktukları söylenmektedir.

Alış veriş merkezlerinden bazıları zamanla zencilerin köylerine dönüşmüştür. Örneğin bunlardan "Kelemanbe" olarak bilinen yerleşim merkezi Lobaye nehrinin kıyısındadır. Bu isim gerçekte Bayaka - pigme kelimesi olan "Gala mamben'in" değiştirilmiş şekliyle söyleniştir. "Gala" pigmelerin dilinde alış veriş anlamına gelmektedir. "Mambe" ise Lobaye nehrinde çok sık rastlanan ve avlanan uzun kuyruklu Afrika maymununa (cercopithecus pogonias) verilen isimdir.

Güneydeki Ubangi-Chari bölgesi ile Kuzey Kongo'da rastladığım ve ilişkimin çok fazla olduğu Bayaka pigmeleri, genellikle 60-80 kişilik gruplar halinde yaşıyorlardı. Bunların belirli yerleşim merkezleri yoktu. Mevsime bağlı olarak kendilerine yiyecek içecek temin etmek gayesiyle 280-400 km²'lik alanda sık sık yer değiştirme alışkanlıkları vardı. Bu bölgeler genellikle nehir veya derelerle bölünüyordu. Her pigme avlandığında veya bir barınak inşa ederken bu sınırları çok iyi bildiğinden, özen göstermeye gayret ederdi. Eğer kazara sınırlara tecavüz edecek olursa, bu bir nevi komşusunu "savaşa da-

vet" etme anlamına geldiğinden, aralarında savaş başlardı.

Kabileler kendilerine uygun bir yerleşim yeri seçtikten sonra küçük gruplar oluşturarak, barakalarını inşa etmeye başlıyorlardı. Evlilerle, çoklu ailelerin barakalarının sayısı 5 ile 9 arasında değişmekteydi. 8-10 yaş arasındaki kız ve erkek çocuklar ailelerinden ayrı kalarak kendi barakalarına yerleşmekteydiler. İnşaat işi kadınların göreviydi. Yarım daire şeklinde kolayca büyülebilen dal ve bitkiler önce toprağa gömülüp, daha sonra üst üste yığılarak baraka kubbemsi görünümünü alıyordu. Barakaların çapı ile yükseklikleri birbirlerinden farklıydı. Çatının kapatılması için oldukça sert, yüzeyi düz olan "Phrynium" türü (Marantaceae) familyasından çeşitli yapraklar kullanılırdı. Yaprığın sapları kesici dişlerle ikiye bölünmekte ve tuğla yerleştirir gibi yan yana ve birbir üstüne kurulan iskelet üzerine yerleştirilmekteydi. Bu işler birkaç saat içerisinde tamamlanıyordu. Pigmelerin yeni yuvaları yaklaşık dört haftalık bir süre için fırtına ve yağmura karşı dayanıklılığı koruyabilmekteydi. 4 ila 6 hafta sonra pigmeler kendilerine yeniden başka bir yerleşim yeri aramaya başlıyorlardı. Sürekli olarak gezegen oluşlarının nedeni tam olarak bilinmemektedir. Ancak çevrenin pisliğinin buna neden olduğu söylenbilir. Çünkü satış yapan dükkanlar genellikle barakalara yakın olan yerlerde çalışılıkların arasına kurulmakta ve burada çevre kirliliğine bağlı olarak her türlü haşeratin çoğalmasına yol açmaktadır.

Yukarıda barakaları inşa etme işinin kadınlara ait olduğunu belirtmiştik. Acaba bekâr olan pigmeler bu işi nasıl halletmektedirler? Hiç bir evli kadının bekâr pigmelerin barakalarını kurma işini üstlenmek istemeyeceği bir gerçektir. Ayrıca bu durum kıskançlığa yol açacaktır. Genellikle bekâr olan pigmeler başka kavimlerden geldiklerinden kendi başlarının çaresine bakmak zorunda kalırlar. Onların barındıkları yerler çok basit ve dikkörtgen şeklinde rüzgar şemsiyesini andırmaktadır.

Yeni yerleşim alanında kurulan barakaların hepsi kubbe görünümüne değildir. Bizlerin barakaların içine ancak sürünerek girmesi mümkündür. (Pigmelerin içeri girmeleri bile pek kolay olmamaktadır. Erkeklerin boy ortalaması 144 cm., kadınların ise 137 cm. civarındadır.) Barakaların dış görünümünü çalışlıklarda barınan "Kalahari" kaviminin barakalarına benzemektedir.

Pigmeler başka bölgelerde yiyecek içecek aramaya çıktıklarında, sadece bir gece için konaklayacakları barakanın inşaatına büyük özen göstermemektedirler. Çünkü burada sadece bir

veya iki gece geçireceklerdir. Bu nedenle barakalar kolaylıkla yıkılabildiğinden, izlerine rastlamak pek kolay olmamaktadır.

Genellikle aile ve akrabalar bir arada yaşamaktadır. Barakalar arasındaki trafik oldukça yoğundur. Pigmeler birbirlerini sık sık ziyaret ederler. Sohbeti pek severler. Kadınlar bebekleriyle şakalaşır, çocuklar birbirleriyle oynamaya bayılırlar. Kabilelerin sayısı sürekli olarak değişebilmektedir. Zaman zaman ailelerden herhangi biri kabileden uzun bir süre için ayrılıp, ormanda dolaşmaya başlar. Onun ayrıldığı an, bir başka aile onun yerini alarak bir süre orada kalır. Pigmelerin göçebe gibi yer değiştirmelerinin nedeni henüz bilinmemektedir. Belki kendi aralarında çıkan anlaşmazlıklar veya kavgalar buna neden olabilir. Pigmelerle uzun zaman birarada yaşamış olan antropologlar veya etnologlar onların bu garip davranışlarının nedenini açıklayamamışlardır.

"Bayaka" Pigmelerinin oldukça basık ve geniş görünümü burun yapısı çok ilginçtir. Bunun yanısıra ince dudakları ve kulaklarının yapısı ise bir Avrupalınınkinden farklıdır. Pigmeler sakal ve bıyık uzatmaya meraklıdır. "Negroid"lerde ise sakala ender rastlanılmaktadır.

Pigmelerin kabile başkanları veya reisleri bulunmamaktadır. Ancak her yerleşim yerinin saygı gösterdiği "Alpha-Pygmaen" dedikleri aralarından yaşlı birini reis olarak tanıtmakta ve ona saygı göstermektedirler. Bu saygı değer kişi, pigmeler arasındaki hertürlü kavga ve anlaşmazlıkları gidermeye çalışmakta, her iki tarafı da dinleyerek onlara öğütler vermektedir. Ancak bütün bunlar dostluk ve arkadaşlık içerisinde gerçekleşmektedir. Hiçbir zaman kırıcı olmamaya gayret sarfedilir.

"Baka" ve "Bayaka" Pigmeleri İturi ormanlarında yaşayan ve akrabaları olan "Aka", "Sua" ve "Efe" pigmeleri gibi tek evliliği benimsemekte ve kendi yakınlarından olmayan kişilerle evlenmeyi tercih etmektedirler. Erkek pigmeler evlenme çağına geldiklerinde kendilerine eş aramaya başlamaktadırlar. Eşini bulanlar genellikle genç kızları ailelerinden ayırarak kendi ailesi ile birlikte yaşamaya zorlarlar Pigmeler çocuklarının evlilik dışı doğmalarını istememekte, çok çocuklu bir yuva kurabilmek için gayret sarfetmektedirler.

Avlanmak kabileler için ilginç ve heyecan verici bir olay kabul edilmiştir. Bayaka pigmeleri ağ ve mızrakla avlanmaktadır. Ayrıca ülkeye Portekizlilerden miras kalan bir yöntem olarak, kuş ve küçük hayvan yavrularını zehirli oklarla öldürmeyi tercih ederler. Ormandan geçen her pigmenin üzerinde devamlı olarak mızrak ile oldukça ilkel sayılan demir balta bulunmaktadır.

Kabilenin erkek, kadın ve çocukları büyük bir dayanışma içerisinde çalışmaktadırlar. Genç pigmelerin herbirinde yaklaşık 20 metre uzunluğunda ve bir metre yüksekliğinde iki ağ bulunmaktadır. Bu ağların uçları büyük bir beceri ile örülmüş tahta kancalarla donanmıştır. Pigmeler av aletlerini dal ve çalılıklara asarak hazırlıklarını tamamlarlar. Yaklaşık 250 metre uzunluğundaki ve yarı daire şeklinde kurulan tuzak, çalılıklar arasına yerleştirilmeye çalışılmıştır. Pigmelerden birkaçı mızrakları ile birlikte kendilerini tuzağın yakınlarında gizlemekte, sadece diğer kabile fertlerinin vahşi sesleri duyulmaktadır.

Dal ve sopaların yardımlarıyla engeller aşılarak, yüksek sesler çıkartılarak vahşi hayvanların ağlara doğru sürüklenmesi sağlanmaktadır. İşte o andan itibaren hayvanların tümü ölüm tehlikesi ile karşı karşıya kalırlar. Ağa düşen yaban ceylanına veya bir başka hayvana saldıran pigmeler, avını pusu kurdıkları yerden çıkarak ellerindeki araç ve gereçlerle rahatlıkla öldürürler. Avlanma sırasında köpeklerden yararlanma şu şekilde olmaktadır: Sırf bu iş için kullanılan

vahşi köpekler, avlanma sırasında havlamamakta, boyunlarında hindistan cevizinden yapılmış bir çan taşımaktadır. Çan tokmağı olarak, Loba-ye'de çok sık rastlanan yaban ceylanının incik kemiği kullanılmaktadır. Kurulan pusunun büyü- lüğü gözönünde bulundurulacak olursa, kabilenin avlanmayı başarılı bir şekilde yürütebilmeleri için bireysel çabaları değil, tüm kabile mensup- larının işbirliği yapmaları gerekir. Ancak yakala- nan av, kimin ağında vurulmuş yakalanmışsa onun malı olmaktadır. Hayvanı öldüren veya yar- dım eden kişi ve kişilere göğüsten iyi bir parça düşmektedir. Ağin sahibi olan pigme, genellikle but tarafı ile barsakları kendisi için ayırmaktadır. Geri kalan parçaları ise diğer pigmelere arzu ettiği şekilde paylaşmaktadır.

Sadece avlanma gözönünde bulundurulacak olursa, kabile içersinde dostluk ve komşuluk ilişkilerinin çok iyi bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Bu nedenle ağla avlanma ortak işbir- liğini gerektiren ve kişileri birbirlerine bağlayan en uygun yöntem olarak kabul edilmelidir. Bu tür bir bağlılık çeşitli kültür seviyesinde bulunan insanlar için çok önemli bir faktördür. Ortaklaşa yapılan işler arasında, avlanan hayvanın payla- şılması, sigara içilmesi, çocuklar arasındaki ar- kadaşlıklardan doğan aile ilişkileri, komşu soh- betleri ve sözle atışmaları sayabiliriz. Bu dav- ranımları ile pigmelerin kabile içersinde olduk- ça kısıtlı alanlarda barınmaları nedeniyle, arala- rında muhtemelen doğabilecek gerginliklerin ve asabi havanın giderek yok olduğu saptanmıştır. Çünkü dar yerleşim alan'larında yaşamak zorun- luğunda olan insanlar arasında zamanla tatsız olayların, kavgaların doğduğu görülmüştür. Gü- nümüzde endüstrileşmiş ülkelerde bu tür olay- lara sık sık rastlanılmaktadır.

Avlanma kabile için her ne kadar büyük bir macera olarak benimsenmişse de, pigmelerin sadece avlanma ile geçinebilecekleri düşünüle- mez. Çünkü elde edilen başarı her defasında aynı ölçüde olmamaktadır. Bu gibi hallerde, ka- dınlarla kız çocuklarına düşen önemli görevler- den biri çevreden yiyecek içecek birşeyler top- lama işidir. Kadınlarla kız çocuklarına, genellikle küçük erkek çocukları eşlik etse bile. Vahşi bit- ki. Meyve ve ağaç köklerini bulmak onlar için pek kolay olmamaktadır. Bunun yanısıra funda- lıklar arasında kaybolup mızraklarıyla her türlü küçük böcekleri avlamayı daha zevkli bulmakta- dırlar. Böylece farkına varmadan kendilerini ge- lişme çağındaki yaşam düzenine alıştırmaktadırlar.

Meyve, vahşi bitkiler ve ağaç kökleri pigme- lerin ana gıda maddesi sayılmaktadır. Bunlara

ek olarak vahşi arıların balı, önemsenmeyecek miktarda tırtıl kelebeği ve ağaç böceklerini de sayabiliriz.

Yaşamlarının küçük gruplar halinde sürdü- rülmesi, günlük gıda maddelerinin araştırılıp bu- lunması, (bu küçük insanlar stoklamanın ne oldu- ğunu bilmemektedirler.) Sık sık yerleşim alanla- rının değiştirilmesi, bütün bunlar balta girmemiş tropikal ormanların ekolojik koşullarına kendileri- ni uydurmaya gayret gösteren insanların yaşan- tılarını simgelemektedir. Burada "Pan trolody- tes" olarak anılan insan maymunların -şempanze- lerin- yaşantılarıyla inanılmayacak derecede benzerlik göze çarpmaktadır.

Şempanzeler de, pigmeler gibi yerleşim alan- larının çok yoğun olmadığı bölgeleri tercih et-mekte ve genellikle meyve ve yapraklarla bes- lenmektedir. Ancak, hayvansal gıdaları da beğen- memezlik etmedikleri saptanmıştır. Şempaneler pigmelerden aşağı kalmayacak derecede avlanma ve toplamacılığa önem vermektedirler. Her gece başka bir yerde konaklamaktadırlar. Yalnız pig- melerden farklı olarak arkadaşlık kurma yetene- ğinden yoksundurlar.

"Bayaka" pigmelerinde anne-çocuk ilişkisi önemli bir rol oynamaktadır. Doğduğu günden itibaren bebek, geyik boynuzu derisi veya yum- şak ağaç kabuğundan yararlanılarak yapılan bo- yun kemeri taşınmaktadır. Sadece pigmeler değil, diğer kabilelerde de annenin bebeğini sol tarafta taşıdığı dikkati çekmiştir. Bunun nedeni ile ilgili olarak bilim adamları çeşitli görüşler öne sürmektedirler. Bir kısmı kadınların çoğunun sağ ellerini kullandıklarından, bebeklerini sol taraflarında taşımak zorunda kaldıklarını ve böyle-likle sağ ellerini çalışabilmek için boş bıraktık- larını savunmaktadır. Diğer bir grup ise, eko- lojik araştırmalara dayanarak, kalbin sol tarafta bulunuşu nedeniyle kalp atışlarının ritmik sesi- nin bebekleri sakinleştirmekte etken olduğunu ve onlara huzur verdiğine inanmaktadırlar. Ben şahsen bunun daha inandırıcı bir neden olduğu kanısındayım.

Anneler çocuklarını her yere beraberlerinde taşıtmaktadırlar. Anne bebeğin arzusu üzerine her an emzirmeye hazır bulunmaktadır. Bebek zamanla çevresine ilgi duyarak diğer kadınları tanımaya çalışmaktadır. Onlara "teyze" diye hit- tap etmeye başlar. "Teyze" olarak çağırdığı ka- dınlar sadece gerçek akrabası olmayıp annenin yakın arkadaşı olarak bebeği sık sık ziyaret ede- rek onu okşayan öpen ve bazen de emziren kişi- lerdir. Bebek böylece kısa zamanda annesinin yanı sıra yeni simalara alışmaya başlar. Burada sunu açıklamak istiyorum: Yetişkinler arasında

öpüşmeye ender rastlanılmaktadır. Çünkü pigmeler öpüşmeyi, sadece anne ve küçük çocuklar arasında sevgi ve şefkati ifade eden bir hareket olarak benimsemişlerdir.

Doğumundan itibaren iki yaşına kadar bebekler genellikle anne sütü ile beslenmektedir. Yalnız on aylıktan sonra anne sütüne ek olarak anneler, tatlı orman meyvelerinin sularını parmak uçlarıyla bebeklerine yalattmaya başlarlar. Ayrıca en ilginç olanı, dünyanın birçok ülkesinde görüldüğü gibi annenin bebeğini ağızdan ağıza besleme yöntemidir. "Uruku" kızıldereilerinin domuzlarını bile bu şekilde besledikleri saptanmıştır. Meksika'da bir mezardan çıkarılmış 3000 yıllık kilden yapılmış bir heykelde de bu yöntemle bir köpeğin beslenmesini görmek mümkündür. Ağızdan ağıza beslenmeye, sadece anne ve çocuklar arasında değil, yetişkinler arasında da rastlanılmaktadır. Bu davranımın ilkel kavimlerin yanısıra, endüstrilemiş ülkelerde de görüldüğü gibi sosyal açıdan muhakkak ki bir anlamı vardır. Burada oldukça sık rastlanan bir örnek vermeye çalışırsak; günümüzde sevgililerin birbirlerinin ağızına çukulata veya buna benzer tatlı herhangi bir gıda maddesini sevgi ifadesi olarak verişlerine rastlamaz mıyız?

"İturi" Ormanında yaşayan pigmelerin, fil avıyla ilgili olarak çekilmiş filimlerden birinde bu tür sahneler dikkati çekmektedir. Ölen hayvanın etine tuzağı kuran veya ağı yerleştiren kişi sahip çıkmaktadır. Bu kişi avını istediği gibi dağıtabilir. Sahnelerden birinde oldukça ilginç bir merasimi görmek mümkündür. Pigme öldürdüğü filin üzerinde oturarak, hayvanın etinden kestiği ufak parçaları ağızda depolayarak ağızdan ağıza paylaştırmaktadır. Acaba bu işi yapan pigme ellerini niçin kullanmamaktadır? Ağız yoluyla beslenme yöntemi, pigmelerin daha başka hayvan ilişkilerinde de göze çarpmaktadır.

Şimdi tekrar anne çocuk ilişkisine dönelim. Acaba anneler bebeklerini neden sık sık emzirmeyi arzulamaktadırlar? Herhalde bunu sadece bebeğin açlığını gidermek için yapmamaktadırlar. Anne memesinin sosyal açıdan önemli bir fonksiyonu da vardır. Bu konuda araştırmalarda daha çok ilkel kavimlerde ilginç sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Günümüzde bebeklerde "sekiz aylık korku" diye tanımlanan duruma pigme bebeklerinde de rastlanılmaktadır. Bu nedenle her çocukta görülebilecek bu davranımın içgüdüsel bir davranım olduğuna inanabiliriz. Çocuk çevresinde tanıdıkları ile yabancı gördüğü kişileri birbirinden ayırt etmeye başladığı an, ergeç içinde yukarıda belirttiğimiz korku duygusu uyanacaktır.

Bebek ön planda yabancı gördüğü kişileri aldırma mazalığından gelmekte, onlarla göz göze gelmek için gayret sarfetmektedir. Buna rağmen, yabancı kişi çocuğa yaklaşmaya devam edecek olursa, o zaman çocuk yaygarayı basıp, annesine doğru atılmaya çalışmaktadır. Bu gibi durumlarda pigmeler bebeklerine hemen meme vermeye başlarlar. Bebek memeyi görünce aç olmasa bile sakinleşmek ve güvence bulmak için hırsla memeyi emmeye başlar. Bu emzirmeye "sakinleştirici huzur verici emzirme" demek daha doğru olur. Günümüzde böyle durumlarda bebeklerin ağızına emziğini vererek onları susturmaya, sakinleştirmeye çalışmıyor muyuz?

Bebek emekleme çağına gelince, anneler bebeklerini kendilerinden yavaş yavaş uzaklaştırmaya başlarlar. Bu dönemde çocuğun yanına yabancı bir kişi yaklaşacak olursa, çocuk o zaman hemen yakın bulunduğu bir başka kadının yanına -bu kız kardeş veya teyze dediği kişiler olabilir- sokulmaya çalışır. Onların göğüsüne başını yasladığı an kendini emniyette hissetmektedir. Buradan çevredeki yabancı yüzlere alışması daha kolay olmaktadır. Çocuklar genellikle kucağında buldukları kişinin omuzundan bakmayı tercih ederler. Artık korku hissini yenmişlerdir. Bu durumda bebeğe yaklaşmak kolaylaşmıştır. Bebeğin eline sevgi ile uzanıp sıkmak, ısırır gibi yapmak, başı sağa sola oynatarak onunla saklambaç oynamış gibi cilveleşmek ona mutluluk verecektir. Bu hareketler küçüğün o kadar hoşuna gidecektir ki, sevinç çığlıkları etrafa yayılacaktır.

Pigme çocuklarında görülen bu hareketleri, kendi çocuklarımızda da görmemiz mümkündür. Ancak onların davranımları ile ilgili yeterli bilgiye sahip değiliz. Günümüz bebeklerinin, her şeyden önce giysileri nedeniyle annelerinden diledikleri zaman meme emme olanakları bulunmamaktadır. Pigmelerde dört beş yaşlarındaki bir çocuğun ansızın anneye veya yakın bulunduğu kişiye doğru koşarak meme emmeye başladığını görebiliriz. Bizde ise çocuğun başını annenin göğüsüne gömerek, kısa sürede çevreye alıştığı izlenebilir.

Değişik kültürler arasında yapılan araştırmalarla, yukarıdaki davranımın çocukların tümünde içgüdüsel bir davranım olup, farklılık bulunmadığı kanıtlanmıştır.

Acaba pigmelerin bu ilkel yaşantıları daha ne kadar zaman devam edecektir? Balta girmemiş ormanlarda ağaçların kesilip yok edilmesi

(Devamı Sayfa 30'da)